

BUNLIMITED PROSPECTS FOR MEDICINE OF BORDERLINE STATES

Sergeta I.V.

БЕЗМЕЖНІ ПЕРСПЕКТИВИ МЕДИЦИНИ ГРАНИЧНИХ СТАНІВ

Рецензія на монографію «Медицина граничних станів: 30-річний досвід психогігієнічних досліджень»

(за редакцією В.М. Лісового та В.О. Коробчанського; (Одеса: Прес-кур'єр, 2016. 516 с.)

Інформаційно-аналітичний зміст монографії «Медицина граничних станів: 30-річний досвід психогігієнічних досліджень» розкриває низку актуальних питань медицини граничних станів, визначає необхідність ранньої діагностики у системі охорони здоров'я, обумовлює стратегічні шляхи запобігання та попередження.

Найважливішим аспектом досліджень, результати яких викладені, є своєчасна активна профілактика різноманітних психічних розладів (посттравматичні стресові реакції, депресивні розлади тощо), лікування та психосоціальна реабілітація різних категорій учнівської молоді, на які справляють вплив численні емоційно-стресові фактори.

Матеріали багаторічних досліджень, наведені у виданні, послідовно обґрунтовують фундаментальні положення сучасної психогігієни як важливої та невід'ємної складової профілактичної медицини. Зокрема, слушно акцентується увага на тому, що під час вивчення здоров'я людини з урахуванням впливу на функціональні можливості її організму несприятливих факторів довкілля, умов навчання та праці доцільною є цільова (за змістом) первинна (за особливостями проведення) донозологічна (за характером) діагностика і профілактика виникнення психічних розладів та формування різноманітних форм девіантної поведінки, насамперед серед найбільш вразливих груп населення (дітей, підлітків, молоді), яка забезпечує адекватний захист індивідуального, сімейного і популяційного здоров'я.

У розділі 1 «Медицина граничних станів та її місце у сучасній медичній науці» розглянуті методологічнозначущі питання, які стосуються медицини граничних станів, теорії і практики донозологічної діагностики, визначення нової парадигми сучасної охорони здоров'я, розгляду пріоритетних проблем донозологічної психодіагностики в охороні здоров'я молоді.

Розділ 2 «Програма психогігієнічного дослідження граничних психічних станів в учнівської молоді» присвячений розгляду

теоретичних засад натурального психогігієнічного експерименту і викладенню питань структурно-функціональної організації центральної нервової системи та особливостей психіки молодих людей учнівського віку, визначення основних прийомів проведення об'єктивних психодіагностичних досліджень.

В основу розділу 3 «Здоров'я учнівської молоді різної популяційної приналежності» покладено соціально-гігієнічні характеристики стану здоров'я старшокласників, які проживають у населених містах з різним рівнем урбанізації, оцінки впливу інноваційних програм «Шкіл сприяння здоров'ю» на фізичний розвиток та захворюваність старшокласників, особливості формування здоров'я осіб з вадами розвитку та аналіз наслідків впливу девіантної поведінки на процеси формування здоров'я мешканців притулків для неповнолітніх і шкіл-інтернатів.

У розділі 4 «Гігієнічна діагностика умов та характеру життєдіяльності учнівської молоді різних популяційних груп» наведено результати гігієнічної характеристики умов навчання і побуту старшокласників, які проживають у населених містах з різними рівнями урбанізації та навчаються за різними програмами, підлітків, які здобувають професійну освіту у навчальних закладах сучасної системи професійно-технічної освіти, умов життєдіяльності молоді учнівського віку в умовах асоціального середовища, у притулках для неповнолітніх та школах-інтернатах тощо.

Головним змістом двох останніх розділів («Донозологічна діагностика функціонального стану учнівської молоді різних популяційних груп» та «Донозологічна діагностика психічного стану учнівської молоді різних популяційних груп») є визначення особливостей функціональних можливостей організму і провідних корелят психічного стану учнів, які перебувають в умовах навчальних закладів різного рівня акредитації та відзначаються зниженим рівнем здоров'я і соціальної адаптації або здобувають принципово різні спеціальності.

Надзвичайно важливими з науково-практичної точки зору та узагальненими за своїм змістом слід визнати матеріали, викладені в останньому розділі видання «Методологічні принципи медицини граничних станів, їх теоретичне та практичне значення».

Загалом важливе місце у монографії посідають дані проведеної авторами гігієнічної діагностики умов та характеру життєдіяльності осіб учнівського віку з наступним встановленням загальних закономірностей формування системи діяльності учнівської молоді як необхідної психофізіологічної бази для збереження та зміцнення індивідуального здоров'я. У цьому ж аспекті безумовну цінність мають результати порівняльного аналізу психічного стану учнівської молоді різних популяційних груп та ступеня поширення донозологічних станів. Зокрема, дослідниками встановлено, що процес пристосування учнів до умов життєдіяльності у різних навчальних закладах має поступальний характер і передбачає реалізацію таких стадій: початкової, перехідної та стадії довгострокової адаптації, які відзначаються чітко вираженим індивідуальним характером.

Авторами монографії також визначені особливості процесів формування психофізіологічної адаптації молоді до різних систем навчання і життєдіяльності у нових, незвичних умовах, у межах якої існують важливі індивідуальні відмінності у функціональному стані учнівської молоді різних популяційних груп позитивного або негативного характеру. Такі дані відіграють визначальну роль з позицій адекватного проведення донозологічної діагностики граничних станів, а також під час організації навчально-виховного процесу.

У дослідженні доведено, що найбільш важливими факторами ризику для психічного здоров'я учнівської молоді є надмірні інформаційні та психоемоційні навантаження. Підкреслюється, що методологія навчання, яка відповідає психофізіологічним можливостям учнів, сприяє підвищенню функціональної активності та є важливим оздоровчим чинником умов життєдіяльності молоді. У ході психогігієнічних досліджень доведено, що поширеність донозологічних граничних станів як показника психічного здоров'я учнівської популяції зростає з віком у певній чітко окресленій прогресії. Наукову і практичну цінність монографії, безумовно, визначають результати вивчення психогігієнічних

аспектів раціональної організації проведення донозологічної психодіагностики серед сиріт, інвалідів, учнів шкіл-інтернатів, дітей спеціалізованих закладів з вродженими вадами сенсорних систем.

Матеріали монографії, присвячені розгляду надзвичайно важливих гігієнічних проблем охорони здоров'я осіб молодого і перехідного віку, є суттєвим внеском у процес дослідження сучасних проблем медицини граничних станів з точки зору вдосконалення донозологічної психодіагностики, мають високу цінність з позицій впровадження інноваційних наукових технологій, спрямованих на здійснення моніторингу стану психічного здоров'я учнівського контингенту, що належить до перехідного віку, та здійснення ефективної профілактики імовірних психічних порушень.

Висновки монографії свідчать, що одним з найбільш актуальних і перспективних підходів, спрямованих на попередження захворюваності та зміцнення індивідуального та популяційного здоров'я, є цільова гігієнічна донозологічна психодіагностика і адекватна психогігієнічна корекція, яка проводиться з урахуванням критеріальних постулатів медицини граничних станів. Матеріали, наведені у виданні, мають вагоме прикладне значення і заслуговують на цілеспрямоване та ефективне використання викладачами навчальних закладів різних рівнів (шкіл, коледжів, університетів тощо), лікарями різного профілю, медичними психологами.

Не можна не відзначити і те, що з урахуванням наведених у монографії даних стосовно проблем сучасної медицини граничних станів і донозологічної психодіагностики доцільно у вищих медичних навчальних закладах в усіх розділах програми професійної підготовки лікаря спеціально приділяти увагу гігієнічним аспектам захисту психічного і соматичного здоров'я молоді та формування її високої професійної придатності відповідно до обраного фаху з позицій первинної профілактики, ранньої діагностики, медичної і психофізіологічної реабілітації та психогігієнічної корекції.

**СЕРГЕТА І.В.,
завідувач кафедри
загальної гігієни та екології
Вінницького національного
медичного університету
ім. М.І. Пирогова, доктор
медичних наук, професор**

INFORMATION SHEET

about the most important scientific and practical achievements of the SI «O.M. Marzeiev Institute for Public Health, National Academy of Medical Sciences of Ukraine» during 2015-2018 years

ІНФОРМАЦІЙНА ДОВІДКА

про найважливіші науково-практичні досягнення ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзеєва НАМН України» протягом 2015-2018 років

В Інституті громадського здоров'я, який протягом багатьох років є головною науковою установою НАМН і МОЗ України з проблеми гігієни довкілля і здоров'я проведено низку наукових досліджень. Їхні результати впроваджено у нормативно-правових документах на загальнодержавному рівні не тільки у системі охорони здоров'я, а й в інших галузях – Мінекології, Мінрегіонбуду, Міністерства освіти і науки, Мінагропромполітики, Міністерства оборони та ін.

Протягом 2015-2018 років основні зусилля були спрямовані на розбудову громадського здоров'я в Україні. Розроблено такі документи:

□ Національний аналіз «Зміцнення потенціалу для безпечного управління біоцидами (пестицидами і дезінфікуючими засобами) для зменшення впливу на здоров'я населення в Україні;

□ Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів, затв. наказом МОЗ України від 24.03.2016 № 234, зареєстровано у Міністерстві юстиції України 14.04.2016 р. за № 563/28693;

□ Норми фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії, які затверджені наказом МОЗ України від 03.09.2017 р. № 1073, зареєстровані у Міністерстві юстиції України 02.10.2017 р. за № 1206/31074;

□ «Методика оцінки неканцерогенного ризику внаслідок надходження хімічних речовин з питною водою до організму сільських мешканців». Інформаційний лист № 373-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Роль викидів автотранспорту у формуванні забруднення повітряного середовища». Інформаційний лист № 272-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Обґрунтування доцільності поєднання різних економічних підходів та оцінки ризику при оцінках соціально-економічних збитків здоров'ю населення». Інформаційний лист. № 149-2015. К., 2015. 5 с.;

□ «Вдосконалення підходів до оцінки кількісного впливу

забруднення атмосферного повітря, обумовленого викидами автомобільного транспорту, та визначення зон підвищеного ризику для здоров'я населення». Інформаційний лист № 227-2015. К., 2015. 4 с.;

□ «Використання оцінки ризику для здоров'я населення при розробці технологічних нормативів допустимих викидів». Інформаційний лист № 334-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Використання референтних зразків для експертної оцінки якості пробіотичних продуктів». Інформаційний лист № 355-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Оцінка забезпеченості есенціальними мікроелементами цинком та міддю працездатного населення м. Києва». Інформаційний лист № 79-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Оцінка фактичного вмісту есенціальних мікроелементів цинка та міді у харчових продуктах сучасного продовольчого ринку». Інформаційний лист № 80-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Обґрунтування підходів до кількісної оцінки соціальних втрат, обумовлених підвищеними ризиками від дії забрудненого атмосферного повітря для здоров'я населення України». Інформаційний лист № 150-2015. К., 2015. 6 с.;

□ «Метод контролю антимікробної активності розчинів з наночастинками срібла». Інформаційний лист № 357-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Використання рангової шкали важкості навчальних предметів для гігієнічної оцінки розкладів уроків у 5-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів». Інформаційний лист № 187-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Досвід використання методики визначення масової концентрації галогеноцтових кислот методом реакції газової хроматографії у воді джерел водопостачання та питній воді». Інформаційний лист. № 333-2015. К., 2015. 3 с.;

□ «Використання анкетного опитування населення для незалежної оцінки якості питної води». Інформаційний лист